

UDVIKLINGEN AF NY FAGLIGHED HÆNGER ULØSELIGT SAMMEN MED UDVIKLINGEN AF NY SKRIFTLIGHED.

SIDE 5

HVILKEN BETYDNING HAR BESTYRELSEN, PERSONIFICERET GJENNEM BESTYRELSESFORMANDEN, FOR REKTORS MAGT?

SIDE 7

INTERVIEW MED WILLIAM WESTNEY, DER GIVER SIT SYN PÅ MUSIKPÆDAGOGIK FRA EN AMERIKANSK-INTERNATIONAL VINKEL.

SIDE 9

NR. 2 september 2009

GymPæd 2.0

VIDEN OM LIVET OG UNDERVISNINGEN PÅ DE GYMNASIALE UDDANNELSER

www.sdu.dk/gp2

Karaktergivning skal have en positiv effekt for elevernes læring. Derfor skal arbejdet med bedømmelse af eleverne tænkes ind som en strategi allerede fra starten af skoleåret.

Tænker du: Åh nej - nu skal eleverne have karakterer igen?

AF TORBEN SPANGET CHRISTENSEN

Endnu er der lang tid til der skal gives karakterer, så hvorfor tænke på det nu? Vi skal jo lige i gang først. Det er måske almindeligt at tænke sådan i starten af skoleåret, men er det fornuftigt? I denne artikel sættes fokus på de ofte u hensigtsmæssige strategier, som lærerne anvender i forbindelse med karaktergivning. Artiklen er tænkt som et forskningsbaseret oplæg til en

selvreflekterende diskussion blandt lærerne (i teamet) om, hvordan de kan håndtere arbejdet med bedømmelse, så det får en positiv effekt for elevernes læring. Jeg vil argumentere for at forholdet mellem bedømmelse og læring kan gøres frugtbart, hvis der arbejdes systematisk med tilbak kobling (feedback) og udvikling af elevernes evne til selvurdering.

Fortsættes side 3

KALENDER FOR IFPR:

5-6. oktober og 2.-3. november:

"Omverdensforandringer, ledelse og organisationens kultur". Del af den nye fleksible masteruddannelse.

Tilmelding: bettina.ross@ifpr.sdu.dk

5.-6. oktober: "Undervisningens praksis. Læseplan og læremiddelsanalyse. Ny skriftlighed og evalueringsformer".

Del af den nye masteruddannelse.

Tilmelding: bettina.ross@ifpr.sdu.dk

20. november: William Westney, gæstprofessor ved IFPR i 2009-2010: *The Inner Musical Impulse: Awakening the Teacher Within.*

Tilmelding: GL-E Course, www.gl.org

Dialog mellem viden og praksis

Velkommen til dette andet nummer af *GymPæd 2.0*, nyhedsbrevet til lærere og ledere i de gymnasiale uddannelser. Gennem nyhedsbrevet fortsætter Insti-

tut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier (IFPR), Syddansk Universitet, sit projekt med at formidle den nyeste viden som skabes på instituttet om de gymnasiale uddannelser.

Skrift – karakterer – bestyrelse – musik

Det er ikke længe siden et nyt skoleår startede, og samtidig føles det sikkert som lang tid siden for de

Fortsættes side 2

Fortsat fra side 1...

fleste lærere og ledere. Der går ikke mange dage, før *mange ting* er på programmet på samme tid. Så er det, at man begynder at miste overblikket. Nogle eksempler – med relevans for artiklerne i dette nummer af *GymPæd 2.0* – kunne være at:

Nogle lærere er begyndt at give de første skriftlige afleveringsopgaver for, mere eller mindre koordineret med andre fag(lærere); de fleste lærere er begyndt, med større eller mindre lyst, at give feedback, eller ligefrem karakterer, til elever; man har med et halvt øre hørt om nye tiltag fra rektor og bestyrelsen, som kunne tænkes at have indflydelse på ens hverdag; man har lagt mærke til et efteruddannelseskursus som kunne være relevant, men hvornår er tilmeldingsfristen?; og så er der da vist morgensamling i morgen med indslag fra eleverne på Musik A – man har altid været nysgerrig på det fag, hvad går det mon ud på? Interessant spørgsmål, men har man overhovedet tid til at komme – eller tænke over det?

Målet med *GymPæd 2.0* er at udvikle dialogen mellem gymnasieviden og gymnasiepraksis – midt i en kompleks og travl gymnasiehverdag, der stritter i mange retninger, men alligevel fastholdes i en og samme fysiske ramme: Skolen. Skolen, som vi går ind og ud af i både bogstavelig og overført forstand, idet skolens aktører – lærere, ledere og elever samt forældre, bestyrelsesmedlemmer, politikere, meningsdannere, forskere med flere – konstant reflekterer over den.

Artiklerne i dette nummer

Artiklerne i dette nummer af *GymPæd 2.0* handler om de problemstillinger, som er antydnet ovenfor. Der fokuseres i de fire artikler på spørgsmålene:

- Hvordan skal man give karakterer?
- Hvilken rolle spiller skriveundervisningen i dag?
- Hvad er de nye bestyrelsers rolle?
- Hvordan udvikler musikpædagogikken sig?

Derudover bringer vi en reportage fra en nordisk fagdidaktikkonference afholdt i maj 2009,

som IFPR var hovedarrangør af.

Artiklerne er skrevet af forskere og mestre ved IFPR, det er ét af de redaktionelle principper for *GymPæd 2.0*. Et andet princip er, at artiklerne skal formidle ny viden på en overskuelig og hurtigt læst måde. Et tredje princip er, at der skal være artikler, der berører fagdidaktik, læring og ledelse på tværs af de fire gymnasiale uddannelser. Forhåbentlig er der på den måde mindst en artikel, der vil interessere enhver lærer eller leder.

Mere om indholdet i artiklerne

Forsideartiklen af *Torben Spanget Christensen*, adjunkt ved IFPR, sætter fokus på de ofte uhenigtsmæssige strategier, som lærerne anvender i forbindelse med karaktergivning. Artiklen er tænkt som et oplæg til fagdidaktisk refleksion over, hvordan lærere kan håndtere arbejdet med bedømmelse, så bedømmelsen får en positiv effekt for elevernes læring.

Ellen Krogh, professor ved IFPR, beretter i sin artikel om et nyt forskningsprojekt på IFPR, som er inspireret af to aktuelle evaluerings- og udviklingsprojekter med fokus på forholdet mellem elevernes læring og fagenes skriftlige diskurser. Hendes pointe er, at udviklingen af ny faglighed hænger uløseligt sammen med udviklingen af ny skriftlighed.

Artiklen om gymnasiernes ledelsesrum er skrevet af *Jeppe Kragelund* og *Jørgen Lassen*, uddannet som mestre på IFPR. De har undersøgt, hvilken betydning bestyrelsen, personificeret gennem bestyrelsesformanden, har for rektors magt i forhold til de beslutninger, der træffes, og for den kurs, som sættes for skolen fremover.

Cynthia M. Grund, lektor i filosofi ved IFPR, interviewer koncertpianist og H.C. Andersens-gæsteprofessor ved Syddansk Universitet *William Westney*. Westney giver sit syn på musikpædagogik fra en amerikansk-international synsvinkel. Artiklen understøttes af videoklip på www.sdu.dk/gp2, hvor Westney giver eksempler på sin musikundervisning. Klippene er af gode grunde på engelsk – og det er artiklen også. Det er helt bevidst, at vi her-

med udfordrer os selv og vores læsere. Vi er inspireret af praksis: Ligesom lærere i stigende grad tænker globalt og bruger internettet som daglig undervisningsressource, ønsker vi med *GymPæd 2.0* at bruge udenlandske forskere og internettet til at udfordre og udvikle gymnasiepædagogikken med.

Endelig giver *Anke Piekut*, ph.d.-stipendiat ved IFPR, et indtryk af den anden nordiske fagdidaktikkonference "Fag og didaktik" arrangeret af IFPR i maj 2009 i Middelfart. Piekut beskriver konferencen fra hendes nystartede forskningsprojekts synsvinkel, som handler om skrive- og genredidaktik.

IFPR ud af huset

IFPR ønsker at formidle og skabe interesse om sin forskning både via dette netmedierede nyhedsbrev og via foredrag og kurser.

Alle numre af *GymPæd 2.0* ligger på IFPRs hjemmeside under adressen www.sdu.dk/gp2. Alle kommentarer til artiklerne og *GymPæd 2.0* generelt er velkomne. Skriv en mail til en af redaktørerne, og giv dit besyv med – vi vil meget gerne blive læst og eventuelt påskrevet!

Nyhedsbrevet bliver distribueret via e-mail til skolernes ledelse og administration, som bliver bedt om at printe pdf'en i flere eksemplarer og lægge printet på lærerværelset og andre relevante steder. Derudover kan skolerne sende nyhedsbrevet videre som mail til alle lærere og ledere og andre interesserede.

Forhåbentlig inspirerer artiklerne til at ville vide mere. Til sidst i dette nummer bringer vi en oversigt over emner, som instituttets forskere og efteruddannelseskonsulenter kan bringe *Ud af huset* som foredrag, og som kan indgå i pædagogiske arrangementer på skolerne.

På forsiden er der en kalender over IFPR-aktiviteter, herunder deadlines for kommende efteruddannelseskurser.

Venlig hilsen

Marianne Abrahamsen
Nikolaj Frydensbjerg Elf
Anne Jensen

Redaktion af GymPæd 2.0

Marianne Abrahamsen, ph.d., ekstern lektor ved Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier, Syddansk Universitet.
E-mail: marianne.abrahamsen@ifpr.sdu.dk

Nikolaj Frydensbjerg Elf, ph.d., adjunkt ved Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier, Syddansk Universitet.
E-mail: nfe@ifpr.sdu.dk

Anne Jensen (ansv.havende), ph.d., institutleder ved Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier, Syddansk Universitet.
E-mail: anne.jensen@ifpr.sdu.dk

Hjælp - nu skal eleverne....

Fortsat fra side 1...

Skarpt trukket op er lærerens problem følelsen af usikkerhed, når der skal gives karakterer, og af utilstrækkelighed, når de skal begrundes. Den første del af problemet håndteres typisk ved at lave test og prøver op til karaktergivning. Det er ofte værre med det andet problem. For hvad skal man sige til de elever, der ikke forstår, hvorfor de skal have en lav karakter, og hvad skal man svare, når de spørger, hvad de skal gøre. Det eneste, der hjælper, er, at de bliver dygtigere. Men hvordan bliver de det? Og hvordan skal man tale med dem om det?

Elevernes problem

Ligeledes skarpt trukket op er elevernes problem, at de får dårlig eller for sen feedback. Dermed får de for få sikre holdpunkter til en udvikling af en realistisk selv vurdering, hvilket betyder, at deres forudsætninger for selv at tage hånd om deres faglige læring bliver ringere end nødvendigt.

En realistisk selv vurdering kan være smertefuld og derfor forbundet med modstand. De fleste foretrækker at ignorere et problem, de

måske fornemmer. Hvis læreren ikke signalerer interesse i eller evne til at samtale om det, får vi en dobbelt låst situation, som er svært at løse op. Og det lidt ubehjælpelige spørgsmål

”skal jeg sige noget mere i timerne”, ligger lige for og beder næsten om at blive stillet, så den pinagtige situation kan opløses.

Skismaet for læreren

For læreren er problemet udtryk for et skisma mellem to arbejdsopgaver: *summativ evaluering*

For hvad skal man sige til de elever, der ikke forstår, hvorfor de skal have en lav karakter, og hvad skal man svare, når de spørger, hvad de skal gøre? Det eneste, der hjælper, er, at de bliver dygtigere. Men hvordan bliver de det? Og hvordan skal man tale med dem om det?

Karaktergivning til elever kan give rynker i panden. Ved at tænke det bedre ind i undervisningen gennem skoleåret, kan man gøre det lettere for sig selv, mener skribenten.

Foto: Steen Høyer

(bedømmelse) og *formativ evaluering (tilbagekobling)*. Både min egen og andres forskning i formativ evaluering siger, at det, der virker, er tilbagekoblinger til eleverne, mens undervisningen står på. Det letter presset på bedømmelsesarbejdet, dels fordi eleverne bliver dygtigere, dels fordi de bliver bedre i stand til at forholde sig til deres eget faglige niveau.

At det ikke bare er et dansk problem, illustreres af undersøgelser af svenske gymnasielæreres forhold til bedømmelse og karaktergivning som Agneta Grönlund har gennemført (Grönlund 2009).

Hendes resultater viser:

- at der ikke er et fælles syn på bedømmelses-

spørgsmål på skolerne, som lærerne kan støtte sig til

- at lærerne føler sig pressede og oplever ulyst i forbindelse med karaktergivning
- at lærerne har udviklet uhenigtsmæssige strategier til håndtering af dette pres.

En fremtrædende strategi er at holde bedømmelser af skriftlige opgaver tilbage, mens undervisningen står på, for at have en slags 'bevismateriale' ved karaktergivingen. En anden går ud på at undgå meget præcise tilbagemeldinger om bedømmelser i samtaler med eleverne i den løbende undervisning for at 'have noget i baghånden' til standpunktssamtalerne. Begge strategier har som konsekvens, at eleverne forholder information, der kunne være relevant for deres faglige udvikling og for udvikling af evnen til selv vurdering. Ingen af strategierne handler om, hvordan eleven vil kunne lære mest muligt. Grönlunds resultater viser også, at lærerne i det

store og hele er overladt til sig selv og ikke understøttes af fx teamet i dette arbejde.

Den 'hårde' og den 'bløde'

Engelske uddannelsesforskere har på grundlag af en gennemgang af forskningslitteratur dokumenteret, at formativ evaluering har en markant positiv indflydelse på læring (Black & William 1998), og svenskeren Hans-Åke Scherp har dokumenteret, at *tilbagekobling* af lærere opfattes som et af de allervigtigste bidrag til børn og unges læring (Kristiansson 2006: 213).

Skal vi tro forskningsresultaterne, ser det altså ud til, at lærerne agerer direkte modsat af, hvad deres egen erfaring fortæller dem, hvilket kalder på en forklaring.

Bedømmelse kan ses som en myndighedshandling, der ved hjælp af en summativ evaluering går ud på at *kontrollere og selekttere*. Tilbagekoblingen i den daglige undervisning kan ses som en didaktisk handling og et element i en

Torben Spanget Christensen

Torben Spanget Christensen er adjunkt, ph.d. på IFPR, Syddansk Universitet
Email: tosc@ifpr.sdu.dk

Torben Spanget Christensen er ph.d. i undervisningsevaluering på en afhandling om fagligt evaluerende lærer-elevsamtaler. Afhandlingen bygger bl.a. på eksperimenter og observationer i 8 gymnasieklasser i forskellige fag og i alle de gymnasiale uddannelser. Ud over evaluering arbejder Torben Spanget Christensen med samfundsfagsdidaktik og deltager pt. i et forskningsprojekt om skriftlighed i alle fag.

formativ evaluering, som går ud på at *hjælpe og vejlede*. De to opgaver kommer let til at spænde ben for hinanden. Det kan ligefrem virke som illoyalt at spille 'den hårde lærer' (kontrol og selektion), når man lige har spillet 'den bløde lærer' (hjælp og vejledning). Det er en udbredt iagttagelse på skolerne, at nogle lærere løser dilemmaet ved at vælge rollen som 'den hårde', hvilket indebærer, at de bliver restriktive med tilbakemeldinger til eleverne i hverdagsarbejdet. Andre lærere vælger rollen som 'den bløde', hvilken indebærer vanskeligheder

med at give og begrunde lave karakterer.

Med baggrund i det svenske fund kan vi antage, at de fleste lærere pendulerer mellem disse to positioner, med en tendens i retning af 'den bløde' position, men uden rigtig at lægge sig entydigt fast på en af dem. Det medfører en uklarhed i udøvelse af lærerrollen, som kan lede til autoritetstab og usikkerhed.

Hvordan kan bedømmelsen lede til faglig forbedring?

Set fra lærerperspektivet er bedømmelse en summativ handling, men set fra elevperspektivet har en bedømmelse formative konsekvenser, fordi der altid vil være forskellige reaktioner herpå. Internationalt sker der i disse år imidlertid en interessant forskydning i diskussionen om bedømmelse i retning af en øget fokusering på dens rolle i læreprocessen. Den lidt paradoksale betegnelse *formativ bedømmelse*, som søger at bygge bro mellem 'den hårde' og 'den bløde' position, er blevet anvendt. Ved at tale om formativ bedømmelse frem for karaktergivning bringes bedømmelsesspørgsmålet frem i første linje allerede ved planlægningen af undervisningen.

Amerikanerne Hattie og Timperley har undersøgt forskningslitteraturen om tilbakemelding og kan konkludere, at tilbakemelding er mest effektiv, hvis den retter sig mod den del af elevens viden, der er mangelfuld eller usikker. Hvis eleven er decideret uvidende på et område, hjælper tilbakemelding ikke (Hattie & Timperley 2007). Konklusionen indeholder den meget vigtige besked til lærerne, at det gælder om at fokusere på elevens mangelfulde viden, frem for deres sikre eller manglende viden. En tilbakemelding er derfor mere effektiv, jo mere præcis den er i forhold til en bestemt viden, et bestemt mål eller en bestemt arbejdsmetode,

Skismaet mellem bedømmelse og tilbakemelding forsvinder ikke uden videre, men en bestræbelse – fx i teamarbejdet – på at få de to opgaver til at befrugte hinanden, virker perspektivrig.

som eleven kan være usikker i forhold til. Generelle tilbakemeldinger, som fx går på om eleven er flittig, pligtopfyldende, doven etc. er ikke produktive i forhold til læring, fordi de ikke indeholder information til eleven med relevans for et bestemt fagligt stof.

Deres undersøgelse peger også på, at tilbakemelding i form af stikord, hvor eleven selv skal tænke videre, er mere effektiv end rettelser af fejl, og at belønning, ros og straf, kan være direkte negativ, fordi en sådan tilbakemelding ikke indeholder nogen information til eleverne om, hvad de kan forbedre. Ros kan naturligvis virke motiverende.

Hattie og Timperley stiller tre enkle spørgsmål, som eleven (og læreren) skal forholde sig til i arbejdet med tilbakemelding.

Where Am I Going? – Hvilke mål skal eleven nå? Hvad skal eleven arbejde hen imod?

How Am I Going? – Hvordan klarer eleven sig i forhold til målet?

Where to Next? – Hvad skal der ske fremover?

Og de opstiller en model med inddeling af tilbakemeldinger i fire kategorier:

Opgaverelateret tilbakemelding – Hvor godt er den enkelte opgave løst – rigtigt, forkert, relevans, dybde etc.

Procesrelateret tilbakemelding – Har eleven arbejdet hensigtsmæssigt og produktivt? Hvordan har planlægningen været? etc.

Selvstyrrrelateret tilbakemelding – Elevens metakognition på sit eget arbejde, blik for andre metoder end den anvendte, refleksion over egen planlægning etc. Selvrelateret tilbakemelding – Elevens person – dygtig, flittig, doven etc. Det er de tre første kategorier, der er vigtige at give tilbakemelding i forhold til.

Letter presset

Skismaet mellem bedømmelse og tilbakemelding forsvinder ikke

FAKTA: Litteratur

Black, P. & William, D. (1998). Assessment and classroom learning. *Assessment in Education*, vol 5, s. 7-71.

Borgnakke K. (red.) (2008). *Evalueringens spændingsfelter*. Forlaget Klim. Århus.

Grönlund, A. (2009). *Formativ bedömning i samhällskunskap på Gymnasieskolam - et studie om återkoppling* (upubliceret).

Hattie, J. and H. Timperley (2007). The Power of Feedback, *Review of Educational Research* <http://rer.sagepub.com/cgi/content/abstract/77/1/81>

Kristiansson, M. (2006). *Skolan och den politiska offentligheten – öppning eller tillslutning? – Styrning och skolutveckling utifrån "forsöket utan timplan"*. Karlstad University Studies : 59

uden videre, men en bestræbelse – fx i teamarbejdet – på at få de to opgaver til at befrugte hinanden, virker perspektivrig.

Den tese, der har styret interessen i denne artikel, er, at fortløbende tilbakemeldinger, som er didaktisk kvalificeret, fx af de teoretiske input, der er præsenteret i denne artikel, både kan forbedre elevernes læreprocesser og deres evne til selv vurdering, hvilket letter presset på bedømmelsesarbejdet.

Faglighed og skriftlighed

Det er en udokumenteret fordom at danske unge bliver stadig dårligere til at skrive. Hvad der er iøjnespringende sandt, er imidlertid, at stadig flere danske unge skal leve op til stadig højere krav om skriftlig kompetence. Det er vitalt, at skriftlighed og skrivedidaktik bliver prioriteret på alle uddannelsesniveauer. I de gymnasiale uddannelser er der nok at tage fat på, som det ses af den aktuelle evaluering Ny skriftlighed? På IFPR er skriveforskning et prioriteret indsatsområde, og vi har netop igangsat forskningsprojektet Faglighed og skriftlighed.

AF ELLEN KROGH

Det er en udbredt fordom, at danske børn og unge bliver stadig dårligere til at skrive. Det er der ingen forskningsmæssig dokumentation af. Sandheden er snarere, at flere og flere unge skal lære at skrive på højere niveauer end før, og at skrivekompetence i dag kræver beherskelse af et spektrum af udtryksformer og medier, som vi ikke har kendt før.

Forskningen dokumenterer, at skriftlig kommunikation er en nøglekompetence i dagens samfund, og at der er et kolossalt behov for vidensudvikling på feltet. Årlige nordiske konferencer demonstrerer bredden og dybden i de udfordringer som unge mennesker skal kunne leve op til.

Der skrives mere end nogensinde før, både fagligt og privat, i uddannelse og arbejdsliv.

Skriftens potentialer for at lagre, sortere, vurdere og videreudvikle kundskab betyder, at skrivning må ses som en vigtig kundskabs- og innovationsstrategi. Skrivning er blevet vigtig i alle fag og i de allerfleste arbejdsituationer. Denne udvikling hænger sammen med udviklingen i informations- og kommunikationsteknologierne; den er kommet hurtigt, og intet tyder på at den standser her.

I Danmark har gymnasireformen i 2005 taget fat i denne udfordring. Intentionerne i reformen er at styrke det skriftlige arbejde ved at udvide registeret for skriftlighed og ved at udvide ansvaret for elevernes skrivekompetence til alle fag. Den aktuelle evaluering *Ny skriftlighed?* viser imidlertid, at intentionen ikke er tilstrækkeligt forpligtende formuleret i styredokumenterne, at skolerne kun i lille grad har taget udfordringen op, og at der i helt eminent grad mangler en systematisk efteruddannelsesindsats på området.

Hvad er ny skriftlighed?

Betegnelsen *ny skriftlighed* er i sig selv et evalueringresultat. Det viste sig hurtigt, at reformens intention med det skriftlige arbejde var stort set ukendt blandt lærerne og heller ikke lige synligt i alle læreplaner. Derfor måtte evalueringsgruppen fortolke reformens projekt og finde en betegnelse for det.

Det nye er for det første, at ansvaret for elevernes udvikling af skrivekompetence ikke længere alene ligger i danskfaget, men at alle fag har et medansvar, og for det andet at skoleledelsen er

forpligtet på, at eleverne får rammer for at udvikle skrivekompetence som en del af studiekompetencen. Skriftligt arbejde omtales ikke længere kun i læreplanerne, men også på bekendtgørelsesniveau, hvor der udstikkes overordnede bestemmelser for det skriftlige arbejde.

I 'ny skriftlighed' ligger, at to vinkler på det skriftlige arbejde fastholdes i et samlende perspektiv, nemlig bekendtgørelsens *elevvinkel* med fokus på elevens udvikling af skrivekompetence som led i studiekompetencen, og læreplanernes *fagvinkel* med fokus på anvendelse af skriftlighed som led i tilegnelsen af faglig viden og kompetence. Ny skriftlighed hænger uløseligt sammen med faglighed.

Ny skriftlighed i bekendtgørelserne

Bekendtgørelserne i de fire uddannelser har enslydende paragraffer om det skriftlige arbejde. Her står, at det skriftlige arbejde skal tilgodese fire formål: det skal fungere som værktøj for *faglig tænkning og læring*, for bevaring og *dokumentation af kundskab*, for *formidling* og for *evaluering*.

Når skrivning skal fungere som værktøj for tænkning og læring, betyder det, at fagene skal inddrage skrivning til fx at udforske og reflektere over faglige spørgsmål, også selv om de ikke er tildelt elevtid. I det hele taget udfordrer bekendtgørelsesteksten forestillingen om, at skriftligt arbejde primært er øvelser i eksamensopgaver.

Skriftlighed forstås i en udvidet betydning, som produktivt arbejde i kombinationer af udtryksformer og medier. Det lægges ydermere vægt på, at eleverne evalueres på varierede måder, og at der anvendes formativ, læringsstøttende evaluering (se også Torben Spanget Christensens artikel).

Evalueringen anbefaler ministeriet at gennemføre et serviceeftersyn af bekendtgørelser og læreplaner for at tydeliggøre intentionen og sikre, at den indgår i alle læreplaner. Man må antage at det indgår i de justeringer af læreplanerne som finder sted i dette efterår. Også lærere og skoler anbefales at tage fat i det skriftlige arbejde som et udviklings- og kvalitetssikringsprojekt.

Hvad betyder 'ny skriftlighed' i praksis? Vores analyse peger på, at det betyder, at man som lærer mere eksplicit og direkte skal støtte eleverne i at få udbytte af at skrive i mange fag og i

tværgående sammenhænge. Fokus skal selvfølgelig primært være på skrivning i faget, men i et reflekteret lys. Elever, der får systematisk træning i den faglige skrivning sammen med indsigt

Ellen Krogh

Ellen Krogh, professor i fagdidaktik med særligt henblik på danskfagets didaktik, forskningsleder af forskningsprogrammet Fag og didaktik.

Ellen Krogh leder forskningsprojektet *Faglighed og skriftlighed*. Tidligere forskning i danskfagets didaktik med fokus på den skriftlige dimension og i portfolioevaluering som skrivedidaktisk medium.

Projektleder af evalueringen *Ny skriftlighed?* og af forsknings- og udviklingsprojektet *Videnskabsretorik og skrivedidaktik*, begge finansieret af Undervisningsministeriet.

i *hvorfor*, der skrives, som der gør i faget, indføres dels i den faglige diskurs, og dels får de et grundlag for at se og reflektere over forskelligheder mellem fag og videnskaber. Et svensk forskningsprojekt ledet af professor Caroline Liberg viser, at metarefleksioner styrker elevernes

Henvisninger

Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning.

www.skrivesenteret.no

Jensen, L. Becker (2004). *Fra patos til logos. Videnskabsretorik for begyndere*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.

Krogh, E. (2007). *En ekstra chance. Portfolioevaluering i dansk*. Gymnasiepædagogik 2007

Liberg, C. (2007). Textkulturer och skrivkompetenser i olika ämnen – likheter och olikheter.

Matre, S. & Hoel, T.L. (red.). *Skrive for nåtid og framtid I*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag

Skruvedidaktisk litteratur:

Det norske Skriv-projekt udgav i 2008 sin første bog, Lorentzen & Smidt. *A skrive i alle fag*. Oslo: Universitetsforlaget. To artikler heri kan anbefales som skruvedidaktisk inspiration:

Caroline Liberg: Skrivende i olika ämnen – lärares textkompetens. Liberg udfolder i artiklen de elementer af skruvedidaktisk viden og kompetence som hun mener at lærere der skal undervise i skriftlighed på tværs af fag, må besidde.

Torlaug Hoel: Uprøvande skrivning i læringsprocessen.

Hoel demonstrerer i artiklen potentialerne i uformel, udforskende skrivning.

www.skrivning.no/

Der findes en del dansk litteratur om skrivning og skruvedidaktik. Her kan anbefales:

Eva Heltberg & Christian Kock (red.) (2. udgave 1999). *Skrivehåndbogen*. København: Gyldendal.

Bogen gennemgår i den første del skriveprocessen, anden del er en alfabetisk opslagsdel, og i tredje del beskrives kravene til det skriftlige arbejde i gymnasiets fag.

'tekstbevægelighed', dvs. deres evne til at bevæge sig i tekster og sætte tekster i bevægelse, og dermed deres udvikling til kompetente skrivere. Det understøttes også af mit studie i danskundervisning med portfoliodidaktik fra 2007. Meget tyder desuden på, at metarefleksioner giver et grundlag for den kritiske og innovative refleksion over fag og faglighed, som er et dannelsesmål i gymnasieuddannelserne.

Videnskabsretorik og skruvedidaktik

Det krav om et dobbeltblik, der ligger i reformens ny skriftlighed, var udgangspunktet for forsknings- og udviklingsprojektet *Videnskabsretorik og skruvedidaktik*, som netop er afsluttet. Hvordan skrives der i de andre fag, og hvilke perspektiver rejser det for skriftligheden i mine fag og på tværs af fag, var de spørgsmål som styrede projektet.

Syv lærere på Kongsholm og Avedøre gymnasier mødtes gennem et år for under ledelse af undertegnede at undersøge den skriftlige praksis i deltagerenes fagrække. Formålet var at udvikle videnskabens skriftlige diskurser og undervisningspraksis. Deltagerne præsenterede på skift deres fags skriftlige rammer og deres skriveundervisning og fremlagde eksempler på rettede elevtekster. Hver af deltagerne gennemførte sideløbende et skruvedidaktisk udviklingsprojekt i deres fag.

Videnskabsretorik og skruvedidaktik udpeger to spor, som samler sig i skrivningen i gymnasiet. Det ene spor er den skriftlige praksis i videnskabsfagene. Videnskab og retorik er to sider af samme sag, skriver Leif Becker Jensen i sin bog om videnskabsretorik fra 2004. Han definerer videnskabelig retorik som bestemte videnskabelige normer for, hvordan man undersøger virkeligheden, og hvordan man kommunikerer om den. I skrivningen i gymnasiet er det disse normer der i vid udstrækning er forbilleder for fagenes opgavegenrer. De måder, der skrives på i fagene, repræsenterer bestemte måder at undersøge virkeligheden og kommunikere om den på. Refleksion over faggenrernes videnskabsretoriske baggrund giver derfor indsigt i den faglige mening med fagenes skriftlige praksis.

Det andet spor er skruvedidaktisk forskning og praksis. Der findes i dag en omfattende viden om skrivningens mange former, funktioner og formål og en rigdom af skruvedidaktiske værktøjer, der kan understøtte skriveprocesser og faglig læring. Den viden og de værktøjer er ikke lige velkendt i alle gymnasiets fag, og det må antages at der er forskel på hvilke skruvedidaktiske værktøjer, der er relevante i forskellige fag. Projektet sigtede på at dele skruvedidaktisk

Meget tyder desuden på at metarefleksioner giver et grundlag for den kritiske og innovative refleksion over fag og faglighed som er et dannelsesmål i gymnasieuddannelserne.

viden og erfaringer, og i rapporten kan man læse både om deltagererfaringer og om skruvedidaktiske perspektiver i nyere skriveforskning. Derudover kan man følge deltagerens reflekterede udvikling og gennemførelse af *fagrelevante skruvedidaktiske udviklingsprojekter*.

Rapporten viser, at der er et stort behov for samarbejde om det skriftlige arbejde og mange uudnyttede didaktiske udviklingsmuligheder. Begge rapporter synliggør desuden, at gymnasieskolerne har en stor opgave for sig, som der ikke uden videre findes færdige modeller for. Der er brug for forskning, der kan understøtte det skriftlige projekt i gymnasiet – og for så vidt også i et bredere perspektiv.

Forskning i Faglighed og skriftlighed

Skriveforskning er et fagdidaktisk satsningsområde på IFPR. I forskergruppen *Faglighed og skriftlighed* har vi netop igangsat et pilotprojekt i tre 9. klasser forskellige steder i landet.

Vi er i netværksforbindelse med nordisk og international skriveforskning og særligt med vores norske søsterprojekt, *Skriv*, i Trondheim hvor 22 forskere på tværs af fag under ledelse af professor Jon Smidt undersøger faglig skrivning fra børnehaveklassen til 1.g. Deres projekt er, som vores, at kaste lys over, hvordan der skrives i fagene, og hvilke behov der er for udvikling af skrivekompetence hos lærerne. Skriveforskningen har høj prioritet i Norge, hvor der netop er oprettet et nationalt center for skriveopplæring og skriveforskning i Trondheim.

Gennem det kommende år vil vi i projekt Faglighed og skriftlighed observere, interviewe elever og lærere og indsamle skriftlige arbejder i de tre klasser. Formålet er at undersøge, hvad, hvordan og hvorfor der skrives i de forskellige fag. Hvordan lærer eleverne sig fag gennem skrivning, og hvordan lærer de sig skrivning i fagene? Et grundlæggende spørgsmål er, i hvilket omfang elever skriver for at lære og udvikle viden, og i hvilket omfang de skriver for at dokumentere, at de *har lært*. Den balance er formentlig ret afgørende for, om de bliver selvstændige og innovative skrivere.

Skrivning forstår vi i udvidet forstand, som alle produktive aktiviteter, der involverer prosatekst. De elektroniske medier udfordrer forestillingen om skriftlighed som blot ord på papir, og det er en vigtig del af projektet at

Planen er således at pilotprojektet følges op af et større gymnasialt forskningsprojekt der kan bidrage til at kvalificere skriveundervisningen og styrke elevernes forudsætninger for at agere i en verden der er gen-nemnsyret af skriftlighed.

undersøge, hvad dette betyder for elevernes skriveudvikling og for fagenes skriftlighedsformer.

Med undersøgelsen i 9. klasse får vi et grundlag for at studere overgangen mellem folkeskole og ungdomsuddannelser. Planen er således, at pilotprojektet følges op af et større gymnasialt forskningsprojekt, der kan bidrage til at kvalificere skriveundersvisningen og styrke elevernes forudsætninger for at agere i en verden der er gennemsyret af skriftlighed.

FAKTA

Aktuelle skriftlighedsprojekter på IFPR:

Projekt *Faglighed og skriftlighed 2009-2010*. Deltagere: Nikolaj Frydensbjerg Elf, Torben Spanget Christensen, Ellen Krogh, Anke Piekut.

Peter Hobel: *Almen studieforbereelse og innovativ kompetence*. Ph.d.-afhandling indleveret til det humanistiske fakultet august 2009.

Ane Qvortrup: *Portfolioen. Undersøgelse af portfolioen som læremiddel og metodik i de gymnasiale uddannelser*. Ph.d.-projekt, forventes afsluttet sommer 2010.

Anke Piekut: *Genrekompetencer og skriftlighed. En undersøgelse af genrebegrebets betydning for skriftligheden i de gymnasiale danskfag*. Ph.d.-projekt, forventes afsluttet 2011.

Ellen Krogh, Torben Spanget Christensen og Kirsten Hjermsted (2009). *Ny skriftlighed? Evaluering af det skriftlige arbejde efter gymnasireformen*.

Gymnasiepædagogik 73.

Ellen Krogh (red.) *Videnskabsretorik og skriveidaktik*. Artikler af Ellen Krogh, Marianne Dideriksen, Henrik Jensen, Mil'janne Juul Jensen, Rune Kristiansen, Dorthe Uldall, Anne Louise Vest, Agnes Witzke. Under udgivelse i skriftserien *Gymnasiepædagogik*.

Bestyrelsesformanden – rektors søde drøm eller værste mareridt?

Gymnasierne er gået fra politisk styring til markedsstyring. Gymnasiernes udvikling og udbud bliver i stigende grad bestemt af resultater og efterspørgsel. Det stiller store krav til rektor. Denne artikel sætter fokus på den nye ledelse af gymnasierne, hvor der i ledelsen skal gøres plads til en ny aktør - bestyrelsesformanden.

AF JEPPE KRAGELUND OG JØRGEN LASSEN

At ledelse i gymnasiet i dag er anderledes end for blot få år siden, kan alle, der befinder sig i gymnasiet, vel nikke genkendende til. Den traditionelle *primus-inter-pares*-leder, dvs. lederen der til forskel fra ofte mere professionelt uddannede ledere i erhvervslivet er udvalgt af egne rækker som den bedste blandt ligemænd, slår ikke længere til. Lederen, i denne sammenhæng rektor, skal nu forholde sig til nye begreber som "markedsorientering", "udlicitering", "kvalitetsudvikling", og en ny ledelsesfunktion som "strategisk ledelse" er flyttet ind i gymnasiet. Oven i købet har staten indført professionelle bestyrelser, som man kender det fra private virksomheder.

Dette er en konsekvens af en samfundsudvikling, der har medført, at styringen, og dermed fokus, i offentlige organisationer har flyttet sig. Gennem strukturreformen og selvejet er den flyttet fra politisk styring gennem love og regler i forhold til uddannelsens mål til markedsstyring. Det betyder, at gymnasiernes udvikling og udbud i stigende grad styres af resultater og efterspørgsel.

Det stiller nye krav til rektor, og denne artikel sætter fokus på den nye ledelse af gymnasierne, som har betydelige konsekvenser for rektor og for det man kan kalde ledelsesrummet i gymnasiet i dag

Ledelsesrummet

I ledelsesrummet på et gymnasium befinder rektor sig sammen med vicerektor og uddannelsesledere. Det er det rum, hvor medlemmerne agerer eller reagerer i forhold til omverdenen. Her ligger det overordnede ansvar for de administrative, økonomiske, personalemæssige, pædagogiske og i sidste ende strategiske beslutninger, som har betydning for skolens drift, profil og udvikling. I dette rum er en ny aktør kommet til – nemlig bestyrelsesformanden.

De nye bestyrelser har beslutningskompetence vedrørende fastlæggelse af fx studieretninger,

økonomi, udviklingsstrategi, og det er bestyrelsen, som ansætter, og som kan afskedige rektor. I det daglige er det måske ikke noget, som den enkelte lærer oplever tæt på eget arbejde. Men det er tæt på rektor, og det har betydning for hans eller hendes ledelsesrum og mulighed for at agere. Dermed får det betydning for alle på skolen.

Vores undersøgelse

I vores masterafhandling (se faktaboks) ønskede vi at undersøge, hvilken betydning dette har for rektors magt i forhold til de beslutninger, der træffes, og for den kurs, som sættes for skolen fremover. Vi satte fokus på, hvordan bestyrelsesformand og rektor tolker dette, og hvordan det påvirker den enkelte skole.

Vores undersøgelse bestod af interviews med tre rektorer og bestyrelsesformænd fra tre skoler. Bestyrelsesformændene havde forskellig bag-

grund, to kom fra uddannelsesverdenen og den tredje fra den private sektor. I vores analyse tog vi udgangspunkt i tre perspektiver: først et kulturteoretisk perspektiv, hvor vi ved hjælp af

(...) en ny ledelsesfunktion som "strategisk ledelse" er flyttet ind i gymnasiet.

Schein (1994) og Jo Hatch (2006) så på, om gymnasiets organisationskultur havde ændret sig. Dernæst et beslutningsteoretisk perspektiv, hvor vi bl.a. støttede os til Nygård (2007) og så på, hvordan beslutninger bliver til og føres ud i livet, og om der var sket ændringer. Og endelig et magtperspektiv, hvor vi ved hjælp af Mik-Meyer (2007) så på, om magtstrukturen havde ændret sig.

Den nye ledelsesaktør

Gennem interviewene så vi meget tydeligt, at rektorernes ledelsesrum var blevet mere komplekst, og at rummet var udsat for pres fra bestyrelsesformanden. De tre formænd ønskede dels, at gymnasiet i højere grad blev set som en virksomhed, dels at rektorerne agerede som moderne strategiske ledere i forhold til markedet.

Når vi analyserede skolernes kultur, viste det

FAKTA

Jeppe Kragelund

Cand. scient. i astronomi, fysik og kemi
MIG/ledelse
Uddannelsesleder, Rosborg Gymnasium
& HF

Jørgen Lassen

Cand. mag. i samfundsfag og engelsk
MIG/ledelse
Uddannelsesleder, Rødkilde Gymnasium

Artiklen er skrevet på baggrund af vores masterafhandling på IFPR - gymnasiepædagogik og ledelse:

"Gymnasieskolens ledelsesrum efter strukturreformen - Hvem har magten, rektor eller bestyrelsesformand?", 2008.

sig, at de såkaldte grundlæggende antagelser, de underliggende styrende holdninger i forhold til skolens praksis, ikke havde ændret sig. I forhold til ledelse var den grundlæggende antagelse, at rektors primære funktion var at løse en politisk opgave. Rektor opfattede sig således som garant for, at den politiske samfundsopgave, som ligger i lovgivningen, blev opfyldt. Rektorerne så ikke sig selv som værende ansat af en bestyrelse til at drive gymnasiet som en virksomhed. Som en af rektorerne understregede: "... vi har en politisk besluttet opgave..."

Beslutningsmæssigt var gymnasieorganisationerne fortsat karakteriseret ved en løst koblet struktur. Noget forenklet betyder det, at beslutninger ikke altid omsættes til praksis og ikke altid til den vedtagne praksis, modsat en såkaldt rationel struktur, hvor der går en lige linje fra beslutning til omsætning i praksis. Det er ikke nødvendigvis ufornuftigt, al den stund at praksis hele tiden skal tilpasses fag og elever. Men dermed kan en gymnasieorganisation være træg til at optage de forandringsforanstaltninger, som bestyrelsesformanden ønsker at introducere.

Vores konklusion var her, at det var vanskeligt og tidskrævende for de nye bestyrelser at blive integreret i den eksisterende kultur. Det kunne også forklare, at bestyrelsen primært lagde sin fokus på opgaver i relation til budget og regnskab, som ikke greb ind i den eksisterende kultur på skolerne.

Vores *magtanalyse* viste, at bestyrelsesformandens 'kulturelle og sociale kapital', dvs. vedkommendes uddannelses- og arbejdsmæssige erfaringsbaggrund, var af endog stor betydning for, hvorledes rektors ledelsesrum blev defineret. De to bestyrelsesformænd, som kom fra uddannelsesverdenen, udspændte et bredere og mere komplekst ledelsesrum for rektor, samtidig med at de også selv fyldte mere, tog mere magt, i ledelsesrummet. Den formand, som var hentet uden for uddannelsesverdenen, tilførte rummet mere specifikke kompetencer i form af politisk, økonomisk eller juridisk viden, som rektor havde brug for. I dette tilfælde opnåede bestyrelsesformanden via sin anderledes sociale og kulturelle kapital magt i ledelsesrummet på trods af fraværet af 'kapital' hentet fra uddannelsessystemet. Han kom med

noget nyt, om man så må sige. Dette understøttes af andre undersøgelser (GBF, 2009)

Og i sidste ende afhæng det selvsagt også af, hvad én af rektorerne sagde i vores interview: "Jeg tror, det afhænger meget af, hvor stærk formanden er, og hvordan formanden har introduceret sig selv."

Positionering i ledelsen

Det, som vi fandt rigtig interessant i vores lille undersøgelse, var, at der var størst risiko for usikkerhed i ledelsesrummet og dermed i hele organisationen i de tilfælde, hvor bestyrelsesformændene kom fra uddannelsesverdenen.

De to bestyrelsesformænd, som kom fra uddannelsesverdenen, var forankret i den samme kultur som gymnasierne. De var delvist forankret i tidligere dominerende organisationsformer og ledelsesroller. De så gymnasiet som en offentlig institution, som skal opfylde lovens bogstav, og ikke som en virksomhed, der skal tjene penge – altså samme synsvinkel som rektorerne havde.

Den bestyrelsesformand, som *ikke* var forankret i undervisningskulturen, distancerede sig fra skolekulturen og den daglige ledelse, og overlod et uforandret "dagligt ledelsesrum" til rektor. Derimod indtog han ledelsesrummet vedrørende den økonomiske drift, for eksempel i form af godkendelse af regnskaber og budgetter samt sparring og rådgivning i forbindelse med driftsspørgsmål af politisk, juridisk og økonomisk art, og udvidede derved ledelsesrummets kompetencer og indflydelse.

Vi kunne altså se en tendens til, at i et ledelsesrum, med en bestyrelsesformand "indefra", og hvor afgrænsningen ikke var veldefineret mellem rektors og bestyrelsesformands områder, kunne kulturen fortsætte forholdsvis uforstyrret med risiko for en mindre kreativ og innovativ organisation, mens en bestyrelsesformand "udefra" med en anden kapital, erobrede magt i forhold til nye områder, som kunne forstyrre organisationen.

Vi kunne således konkludere, at rektors ledelsesrum er blevet mere komplekst med flere

Den bestyrelsesformand, som ikke var forankret i undervisningskulturen, distancerede sig fra skolekulturen og den daglige ledelse, og overlod et uforandret "dagligt ledelsesrum" til rektor. Derimod indtog han ledelsesrummet vedr. den økonomiske drift, fx i form af godkendelse af regnskaber og budgetter samt sparring og rådgivning i forbindelse med driftsspørgsmål af politisk, juridisk og økonomisk art, og udvidede derved ledelsesrummets kompetencer og indflydelse.

opgaver og befolket af flere aktører. Deres positionering sker gennem anvendelse af magt, som afhænger af deres sociale og kulturelle kapital.

Perspektiver

Det er for tidligt at konkludere, om bestyrelsesformanden som forandringsagent kan opretholde et

tilstrækkeligt forandringspres på kulturen, så nye grundlæggende antagelser bliver indlejret i organisationen – ikke kun på rektorniveau, men på alle niveauer.

I denne proces er rektorer og bestyrelsesformænd ansvarlige for at finde balancen mellem gymnasieskolen som en uddannelsesinstitution, der skal udfylde og udvikle en samfundsmæssig opgave, og gymnasieskolen som en virksomhed, der skal sikre sin egen økonomiske rentabilitet. Det bliver interessant at se, om rektorer og bestyrelsesformænd formår at finde denne balance i forhold til hinanden og til en omverden, der er præget af krav om effektiviseringer og liberalisering.

Er sammenlægning af gymnasier som Metropolitanskolen og Østre Borgerdyd og de stigende klassekvotienter blot enkelte udtryk for, at styringen gennem markedet allerede er forankret i ledelsen af den danske gymnasieskole?

Referencer

GBF: Gymnasieledelse – set indefra. Seks case-beskrivelser. Gymnasiernes Bestyrelsesforening, København 2009

Hatch, Mary Jo, Organisasjonsteori, moderne, symbolske og postmoderne perspektiver, Abstrakt forlag, 5. oplag, 2006

Mik-Meyer, Nanna og Villadsen, Kasper m.fl. Magtens former – sociologiske perspektiver på statens møde med borgeren, Hans Reitzels forlag 2007

Nygaard, Claus red.: "Strategizing – kontekstuel virksomhedsteori", Forlaget Samfundslitteratur 3. udg. 2007

Schein, Edgar H.: "Definition af organisationskultur i organisationskultur og ledelse", Valmuen, 1994

Pedagogy and Philosophy Viewed from the Piano Bench

IFPR's Cynthia M. Grund Interviews Incoming H.C. Andersen Guest Professor William Westney (engelsksproget artikel).

AF CYNTHIA M. GRUND

The art of classical music performance is clearly a highly specialized endeavor. When we delve further into its processes and concerns, however, we find a multitude of issues relevant to the wider worlds of philosophy and pedagogy. This interview identifies some of these issues and provides an introduction to some of William Westney's perspectives.

Cynthia M. Grund (CMG): How does someone with your profile fit the criteria for the H.C. Andersen Guest Professorship, and why is this interesting for IFPR, for teachers in the Danish upper-secondary school system and for you?

William Westney (WW): Music is actually one of the most interdisciplinary fields, traditionally combining art, technology and the humanities in general. Pedagogical and philosophical questions abound in music, and I look forward greatly to the stimulating opportunity of pursuing them in conversations with the faculty and students of IFPR as well as with teachers at the upper-secondary level throughout Denmark.

We bring a variety of strategies to musical challenges - intellectual problem solving, incorporating the body into the process of acquiring concepts, and the oscillation between these two modes. This is integrated learning of a high order and - in ways we are only beginning to find out about - it can have implications for our students' abilities in a broader sense.

What has become clearer and clearer to me over the years is that when we challenge ourselves to make music on a high level in terms of artistry and physical skill, virtually every part of us is involved. We involve the body in artistic decision-making, which raises fascinating questions about mind/body integration as well as matters of epistemology. In terms of philosophy, there is the ongoing exploration of how to relate to and understand non-verbal content. Musical performers, moreover, grapple with issues such as authenticity of communication.

In the best case scenarios, performers find music rewarding and audiences find it enrich-

ing, moving, enlightening, and unifying. What are the implications of this?

Looking beyond skill acquisition, music presents the added value of a wealth of cultural, aesthetic, sociological, technological and philosophical dimensions. How can these best be combined with performance study itself?

Here is a chance to address questions such as these, but from different professional backgrounds and different life experiences. This sort of interdisciplinarity is, as I understand it, very much in the spirit of what was envisioned for SDU when the H.C. Andersen Guest Professorship was established.

CMG: How important is it that one employs real artists – practitioners – in teaching the arts?

WW: There are effective teachers with all sorts of backgrounds, but I do think it's ideal if instructors in creative subjects also are artist/practitioners in their own right. One reason for this is rather practical: for the teacher/performer, the technical insights derived from developing a skill to a high level will themselves provide the basis for prioritizing what should be taught even at the most elementary levels. For example, at the piano the sorts of big arm gestures that concert performers use can be introduced quite naturally to young students from the very start, thus making their developmental path much easier in later years.

Another argument for artist/practitioners as teachers is that they usually have a real love of, and involvement with, their art. They can personify the notion that we never stop learning, and that we find the lifelong journey delightful. All of this can be understood by students, who get the clear impression that they would like to join this adult person in an activity that seems to bring him or her such fulfillment and happy absorption. What could be a better motivator?

CMG: Issues of assessment are always at the forefront within virtually all levels of education. What are some of the current matters under discussion in a field such as music, for example, in the US?

WW: Assessment is one of the trickiest

William Westney

Paul Whitfield Horn Professor of Piano
Browning Artist-in-Residence
School of Music, Texas Tech University
william.westney@ttu.edu

Hans Christian Andersen Guest Profes-
sor 2009-2010,
Institute of Philosophy, Education and
the Study of Religions

References

William Westney (2003): *The Perfect Wrong Note: Learning to Trust Your Musical Self* (New Jersey, Amadeus Press)

William Westney (2005) "Essential Skills: Risks and Rewards." *American Music Teacher*: June/July 2005; pp. 22-27.

<http://www.williamwestney.com> - Comprehensive website about the work of William Westney.

<http://www.soundmusicresearch.org> - Website for the IFPR Research Program *The Aesthetics of Music and Sound*. Please see the site's continually updated Events calendar for lectures and concerts with William Westney. Of particular interest is the menutab for the IFPR/GL-E Course *The Inner Musical Impulse: Awakening the Teacher Within*, taught by William Westney and offered by the Institute of Philosophy, Education and the Study of Religions, SDU in cooperation with GL-E, The Program for Supplementary Education, Gymnasieskolernes Lærforening/The Danish Association of Upper Secondary School Teachers, Friday, November 20, 2009 at SDU in Odense.

areas in pedagogy — so I do anticipate some conversations about it with pedagogy specialists here in Denmark. I think we have some problems with this in the U.S., despite good intentions. Of course we do need regular assessment— rigorous at times — in order to set goals, make them clear to students, challenge them to produce by a certain deadline, and in so doing to help them thrive and develop. What sorts of attainments are we assessing, though?

In music we have what I call "inner" and "outer" skills, and assessment is quite effective at measuring the "outer" ones such as keeping correct time, singing on pitch, following the indications in the score, and so on. What about the more spontaneous and individualized "inner" ones such as expressivity, creativity and originality? These are hard to measure, so sometimes they can get lost in the shuffle and begin to fade from the students' sense of what music making really is.

The stated curricular goals for music in the Danish upper secondary school system are impressive indeed — they struck me as enlightened and very comprehensive. Among those mentioned is "development of identity" — and I will be very interested in finding out how this sort of goal is actually approached in the day-to-day activities of a music program.

CMG: What prompted you to write *The Perfect Wrong Note*?

WW: A largely unquestioned tenet in the field of classical music training (particularly in the area of piano study) is the pedagogical notion that mistakes and other inaccuracies should always be avoided in practice, no matter how slowly and cautiously one must proceed in order to keep things "clean." The fear is that to make a mistake in any way is to create a faulty set of instructions in the brain and nervous system, with unfortunate results on stage. In fact, traditional pedagogy books tell us this explicitly. By succumbing to this theory, countless students have become fearful, physically tense, self-blaming, and inconsistent in their performances.

Avoiding mistakes is simply not the way that human beings master skills, however; quite the contrary! Honest mistakes are in fact the most natural and efficient "royal road" to learning. Since I had never seen a pedagogical book anywhere that explores this very important and basic point, I jumped at the chance to write one myself. Of course, the underlying philosophy of what I call "healthy" learning and mastery can apply to any field of endeavor.

CMG: What is "The Un-Master Class"?

WW: The musical masterclass is a good

example of a standard practice that has been largely unchallenged for generations. I think it's healthy to question things continually, just to be sure that they are working in the ways we hope they will. The fact is, most classical music students I know have a certain guardedness — or even dread — of performing in a masterclass, since in so many cases the effects on participating students have been humiliating and psychologically damaging (sometimes permanently so), even when some good information is being presented. So as I often say in the introductory minutes of an Un-Master Class: "Is a masterclass the only way we can think of to spend some time together as fellow musicians and fellow human beings in order to optimize our performances? Perhaps not" — and we proceed with a format that breaks down barriers, opens up trust in each other and the music at hand, unlocks the body's gifts for comprehension of music, and at the same time is a rigorous pursuit of performing excellence. At IFPR I hope to investigate further what the wider implications of my work with the Un-master Class might be in other pedagogical contexts.

The reader can gain some insights by means of the video clips available online at www.sdu.dk/gp2 and www.williamwestney.com.

Cynthia M. Grund

Cynthia M. Grund
cmgrund@ifpr.sdu.dk

Associate Professor, Institute of Philosophy,
Education and the Study
of Religions
University of Southern Denmark

Research Director for the IFPR Research
Program *The Aesthetics of Music and
Sound* www.soundmusicresearch.org

Konference belyste fagdidaktiske problemstillinger i praksis

NOFA 2: Reportage fra en konference om aktuel faglig og fagdidaktisk forskning i folkeskole-, ungdoms- og læreruddannelse.

AF ANKE PIEKUT

Det var anden gang den nordiske fagdidaktikkonference, NoFa, afholdtes. Derfor betegnelsen NoFa 2. Konferencens tema var 'Fagdidaktik i bevægelse'. Og 180 fagdidaktiske forskere mødtes i Middelfart for at præsentere og diskutere deres forskning.

Der var oplæg fra forskere fra mange fag, men særligt fagene dansk/svensk/norsk, historie, samskuds-fag og matematik var rigt repræsenteret.

Bevægeligheden var ikke kun synlig inden for de enkelte fag, men også på tværs af fag og fagområder. Konferencen var tilrettelagt af SDU (Syddansk Universitet) og UCL (University College Lillebælt) og henvendte sig især til nordiske forskere og læreruddannere, men for undervisere og mastere i ungdomsuddannelserne med interesse i didaktik og faglige forskningsområder var der bestemt også mange vedkommende og interessante oplæg.

Plenumforelæsninger om fagdidaktik på tværs

Konferencen var indrammet af to forelæsninger på første og sidste konferencedag af henholdsvis Mogens Niss, professor i matematisk modellering og matematikdidaktik ved RUC, og Stefan Hopmann, professor for skole- og uddannelsesforskning ved Wiens Universitet.

Niss holdt et levende og meget aktuelt foredrag om fagdidaktik på tværs af fag, og om forholdet mellem specifik fagdidaktik og almen didaktik. Her redegjorde han for forskellige fags bidrag til specifik fagdidaktisk forskning og pointerede, at fagdidaktiske diskussioner på tværs af fag kan være kontroversielle, men nødvendige, da de bidrager med indsigter i egen faglighed.

Hopmann har bl.a. været ansat som professor i Norge og har stor indsigt i den nordiske curriculummodel. I forelæsningsen rettede han skarp kritik mod kompetencetilgangen i læreplanerne for folkeskolen og ungdomsuddannelserne. Veloplagt leverede han et historisk vue over curriculumkonstruktioner og politiske præmisser for undervisningspraksis med fokus på kompetencebegrebet, der ifølge Hopmanns fremstilling aldrig har bidraget med en målbar forbedring af elevernes kunnen.

Skrift- og genrepædagogik

Hoveddelen af konferencens øvrige oplæg foregik i 6-11 parallelle temabundne symposier og

strukturerede papersessioner, formiddag såvel som eftermiddag.

Læse- og skrivefaglige temaer var i fokus på tværs af fagene, og begreber som kundskab, færdigheder og kompetence blev diskuteret. Som konferencedeltager kunne man vælge strategisk at forfølge en bestemt fællesfaglig vinkel i symposierne; man kunne vælge et fagområde eller bare et emne eller oplæg af interesse. Oplæggene blev holdt på modersmål, dvs. svensk, norsk (både nynorsk og bokmål) og dansk for at bibeholde en nordisk profil (nogle er tilgængelige på konferencens hjemmeside www.sdu.dk/nofa). Symposiernes temaer eller vinkler var mangfoldige og viste et bredt spekter af igangværende forskning, hvor forskningsbeskrivelser og -resultater blev fremlagt i såkaldte paperpræsentationer.

Min interesse lå indenfor skriftlighed og genredidaktik, og derfor fulgte jeg papersessioner, der var relevante inden for dette forskningsfelt.

Og også inden for skriftlighedsfeltet var der flere parallelle symposier at vælge imellem. I symposiet om 'Skrivedidaktik' kunne man dels høre om skrivning som et produktiv mødested for lærere og elever i folkeskolen; dels om udarbejdelsen af en folder om dysleksi på en videregående uddannelse, og dels om et forskningsprojekt om elevers samskrivning, hvor dialogen om skriveprocessen fungerer som grundlag for tekstkonstruktionen. Det overgribende tema var skrivefagdidaktik, men tilgangen var meget forskelligartet og bevægede sig på flere niveauer af et forskningsfelt. Men netop ofte med baggrund i en didaktisk praksis i undervisningssystemet.

Symposiet 'Skrivning i alle fag' var et fint eksempel på konferencens didaktiske 'bevægelighed', men også i opbrud af faggrænser. Et af oplæggene tog fat i den internationale diskussion om 'basic skills' overfor 'basic competencies'. Det er en diskussion, som jo i høj grad er relevant i forhold til læreplaner og kompetencediskussioner i de enkelte fag. I oplægget blev følgende spørgsmål stillet: Hvilke didaktiske redskaber har undervisere brug for, for at kunne undervise i nye og forskellige skriftlige genrer? Hvilke kompetencer ønsker vi som undervisere i skriftlighed, at unge mennesker skal kunne erhverve sig? Spørgsmålene mundede ud i antagelser om, at der er behov for eksplicit genreundervisning og en øget metatekstlig bevidsthed hos

Anke Piekut

ankep@ifpr.sdu.dk

Cand. mag., Ph.d.-stipendiat ved Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier ved Syddansk Universitet

elever, hvis kravene til de skriftlige kompetencer skal opretholdes.

I samme symposium var der også et oplæg om 'Skrivning i børnehaven', hvor oplægsholderen redegjorde for forskelle i skrivekulturer i henholdsvis børnehaven og første klasse. Ud over at angive en bredde i forskningsoplæg inden for symposierne peger sidstnævnte oplæg på, at didaktiske overvejelser over forskellige skrivekulturer hos børn sagtens kan bidrage med en komparativ viden om vanskeligheder i overgangen fra skrivefagdidaktik til en anden, fx fra folkeskole til gymnasial uddannelse. Vanskeligheder som elever i 1. g. og hf også giver udtryk for. Således belyste de forskellige symposier i væsentlig grad relevante problemområder indenfor skriftlighed og genredidaktik.

Hovedindtrykket fra denne konference var altså meget positivt – blandt andet fordi det forholdt sig til praksisnære problemstillinger. Vil man have viden om fagdidaktisk forskning i Norden, have tematiseret problemstillinger i læreplaner eller høre om sammenhænge mellem politisk diskurs og undervisningspraksis, var og er NoFa et fantastisk forum.

Læs selv mere om konferencen, og download nogle af præsentationerne på hjemmesiden www.sdu.dk/nofa.

Det kunne være der var en oplægsholder til en pædagogisk dag i sigte...

IFPR ud af huset

Vores forskere holder følgende skolebaserede kurser i skoleåret 2009-10

Bedømmelse, begrundelse og formidling af standpunktskarakterer

Lektor, ph.d., Torben Spanget Christensen, IFPR, Syddansk Universitet.

Torben Spanget Christensen sætter fokus på det konkrete arbejde med processen: at undervise og at bedømme, begrunde og formidle elevernes faglige standpunkt. Delta-gerne vil få redskaber til at reflektere teoretisk og praktisk over, hvorledes bedømmelsen af det faglige standpunkt formidles til eleverne, og hvordan man kan etablere en evalueringspraksis, hvor den formative og summative evaluering hænger sammen. For alle lærere på gymnasialt niveau: hf, stx, htx og hhx.

Ungdomskulturer og (post) moderne undervisning

Lektor, ph.d., Steen Beck og lektor, ph.d., Michael Paulsen, IFPR, Syddansk Universitet.

Sten Beck og Michael Paulsen vil præsentere den nyeste forskning om moderne unge, både som gruppe generelt og i forskellige sociokulturelle og geografiske variationer, deres identitetsdannelsesprocesser, deres engagement i og forventninger til skole og undervisning. Med baggrund heri diskuteres læringsstrategier og lærernes muligheder for at forholde sig til de problemstillinger, der rejser sig i undervisningen.

For alle lærere på gymnasialt niveau: hf, stx, htx og hhx.

Overvind elevernes sproglige barrierer

Lektor, ph.d., Peter Hobel, Johannesskolen, lektor, ph.d., Flemming B. Olsen, og gæsteforsker, ph.d., Aase H. B. Ebbensgaard. Alle er knyttet til IFPR, Syddansk Universitet.

Hvordan kan elevernes sproglige barrierer overvindes i tekstlæsning og skriftlige opgaver? Med nye elevgrupper, øget spredning i kulturel baggrund samt reformens fokus på kompetence og nye arbejdsformer er denne udfordring i vækst. De tre forskere vil fokusere på undervisningens forskellige koder og arbejdsformer i undervisningen samt at give konkrete forslag til håndtering af sproglige barrierer.

For lærere, studievejledere og pædagogiske ledere fra alle gymnasiale uddannelser - lærere primært fra fag med tekstlæsning.

Anvendelsesorientering i hf

Lektor, ph.d., Torben Spanget Christensen, IFPR, Syddansk Universitet.

Anvendelsesorientering er et profilkendetegn for hf, men hvad betyder det?

Torben Spanget Christensen vil fokusere på arbejdet med at formulere et didaktisk indhold til begreberne anvendelsesorientering samt hvilke krav hf skal stille til forholdet mellem anvendelsesorienteret og teoretisk undervisning.

For undervisere og ledere på hf

Inspektor og pædagogisk ledelse

Lektor, ph.d. Peter Henrik Raae, IFPR, Syddansk Universitet.

Med reformen er undervisningen i højere grad end tidligere blevet et ledelsesområde. Hvad er pædagogisk ledelse i en skoleorganisation under øget udviklingspres? Peter Henrik Raae vil fokusere på den pædagogiske ledelsesopgave i feltet mellem strategisk ledelse og lærerteam med henblik på at ruste inspektorer, uddannelseschefer o.l. i de gymnasiale uddannelser til at varetage de pædagogiske aspekter af denne ledelsesfunktion.

Desuden afholder instituttets efteruddannelseskonsulenter en række skolebaserede kurser i skoleåret 2009/10 med følgende overskrifter:

- Kurser for klasseteamet
- Elevaktiverende arbejdsformer
- Faglig og pædagogisk progression
- Studieretningsteam - hvad er det egentlig vi er her for?
- Studiemrådet på hf Studiekompetencer og læring på tværs af fagene på htx
- Fagligt samspil og studiekompetencen i det almene gymnasium

Kontakt Annette Kjærgaard

(aeki@ifpr.sdu.dk) for nærmere oplysninger.